

En nästan religiös trosvisshet har präglat mordutredningarna kring Thomas Quick. Endast omständigheter som stödde hans erkännanden beaktades. Invändningar bortförklarades med hänvisning till Quicks komplicerade psyke. Kriminalaren Jan Olsson tvivlar på DN Debatt på Thomas Quicks skuld till de åtta mord denne dömts för.

ERFAREN MORDUTREDARE TROR INTE PÅ BEKÄNNELSER OM SERIEMORD:

"Visa upp ett enda bevis, Quick"

En nästan religiös trosvisshet präglade mordutredningarna kring Thomas Quick.

Endast omständigheter som stödde hans bekännelser beaktades - invändningar bortförklarades. Det blev en omedveten strävan att bekräfta den första morddomen mot Quick i de följande utredningarna. De inblandade i rättsprocesserna blev "fångens fångar". Thomas Quick behöver bara visa upp någon enda typ av påtaglig bevisning för att vi tvivlare skall stå där med skammen, skriver Jan Olsson med 30 års erfarenhet av mordutredningar, bland annat flera Quickfall.

THOMAS QUICK HAR ETABLERAT sig i många människors medvetande som förklaringen till flera mordgåtor, där människor mördats utan synligt motiv eller försvunnit på ett dunkelt sätt.

Turerna runt Quick i den juridiska processen har på senare tid ifrågasatts. Jag ställer frågan varför analys och eftertanke inte bromsat utvecklingen som lett fram till att en person dömts för åtta mord i Sverige och Norge trots avsaknad av handfast bevisning?

Jag har 30 års erfarenhet från mordutredningar med inriktning på brottsplatsundersökningar. De senaste sju åren har jag varit chef för gärningsmannaprofilgruppen på Rikskriminalen, där jag förutom ledningsfunktionen ansvarat för den kriminaltekniska analysen av mordfall av komplicerad karaktär runt om i landet. Nu sysslar jag med konsultuppdrag inom samma område och också med viss utbildning av polispersonal inom EU-samarbetet.

JAG DELTOG I UTREDNING SAR BETET av morden i Appojaure på två holländska turister. Jag var skeptisk då Quick plötsligt fördes in i denna utredning. Ett ifrågasättande är naturligt i ett ärende, där en person säger sig ha genomfört ett grovt brott men ingen bevisning av kriminalteknisk karaktär kunnat anträffas.

Vid den rekonstruktion som genomfördes på mordplatsen återskapades miljön från mordtillfället innan Quick fördes till platsen. Tältet ställdes på rätt plats och figuranterna placerades på sina platser. Vid rekonstruktioner är annars det normala att den misstänkte själv återskapar hela miljön för brottet. Före rekonstruktionen hade vi gjort en analys av ett troligt händelseförlopp. Quick gjorde det mesta fel vid sitt första försök att återskapa händelseförloppet.

Han fick senare en ny möjlighet. Då genomförde han ett scenario som nästan i detalj stämde med den analys av förloppet som vi gjort tidigare. Jag

övertäckades av exaktheten av vår analys. Det bör vara omöjligt att göra en analys som sedan visar sig stämma till nästan hundra procent.

Thomas Quick dömdes i Gällivare tingsrätt för dessa mord och mitt vittnesmål bidrog kanske i någon mån till den fällande domen.

EFTER DOMEN I GÄLLIVARE fick jag meddelande om att Quick erkänt ytterligare ett ouppklarat mord. En israelisk ung man hade hittats mördad i Dalarna 1988 och Thomas Quick hade nu, år 1995, erkänt brottet som han sa sig ha genomfört tillsammans med en bekant. Jag hade ansvar för den kriminaltekniska delen i ärendet och genomförde en analys av brottsplatsen tillsammans med den kriminaltekniker som var på brottsplatsen 1988. Vi fick fram ett troligt händelseförlopp som vi dokumenterade. Vi överlämnade dock inte detta material till utredningen. Tanken var att vid en rekonstruktion skulle ingen av dem som kommunicerade med Quick ha en bild av vad som hänt.

Anledningen till att jag inte förde informationen från vår händelseanalys vidare var en gnagande känsla av att något var fel med det tidigare ärendet, mordet i Appojaure. Vid rekonstruktioner är det ibland viktigt att förhållsledaren inte känner till detaljer i ett händelseförlopp, om den misstänkte kan ha en förmåga att läsa exempelvis kroppsspråk från förhållsledaren.

När rekonstruktionen genomfördes gav Quick en version som inte överensstämde med det troliga händelseförloppet. Jag tyckte det var uppenbart att han inte hade något med mordet att skaffa.

FELAKTIGHETERNA REDOVISADES till utredningen vid ett möte men överraskande nog avslutades inte utredningen. Ett halvår senare genomfördes i stället ytterligare en rekonstruktion. Vid den rekonstruktionen närmade sig Quick det troliga händelseförloppet, men med stora brister. Jag önskade vid rekonstruktionerna att han skulle komma med något som skulle skingra tvivlet men han uppträdde hela tiden som en person, som inte kände till vad som hänt.

Han uttryckte sig vagt och frågande om företeelser som vi hade kunnat avläsa på mordplatsen men mycket detaljerat om stämningar, känslor och beröringar, företeelser som inte gick att kontrollera. Till exempel berättade han mycket ingående hur han förde in handen under den dödes kläder och kände behåringen på bröstet. Jag kontrollerade med bilder från obduktionen och kunde inte se någon hårväxt.

Vid dessa beskrivningar blev han intensiv, verkade inåtvänd. Han såg ut att ta fram delar ur sin fantasivärld som han med något som liknade njutning delgav andra.

När jag följde honom vid rekonstruktionen upplevde jag hans agerande som absolut förutsägbart för en person som fabulerade hela historien och kompletterade bristerna med en rik fantasi. Denna och andra omständigheter av liknande karaktär gjorde att jag senare skrev ett brev till åklagare Christer van der Kwast där jag påpekade flera saker som jag ansåg tyda på att Quick kunde vara oskyldig. Jag avslutade brevet med att min rättsuppfattning

förhindrade mig att i fortsättningen delta i mordutredningen.

SÖKANDET EFTER SANNINGEN måste få näring från en ständigt pågående analys och ett kritiskt tänkande som i utredningsarbetet skapar spänningar mellan deltagarna. Detta hjälper till att utkristallisera något som närmar sig ett troligt händelseförlopp och en gärningsman. Ibland händer det att en förundersökning påbörjas med klara misstankar mot en person men i det påföljande utredningsarbetet kommer det inte in material som styrker misstankarna, och det är en anvisning till utredarna att söka i andra riktningar.

Utredningsarbetet skall alltid präglas av ifrågasättande av lämnade uppgifter och en inriktning som går ut på att hitta svagheter i förda resonemang. I Quicks fall gick det inte till så.

Jag har varit vittne till några undantag från detta önskade och normala beteende vid arbete i en förundersökning.

Man kan beskriva det som att människorna som är involverade i utredningen blir "troende". Endast en inriktning blir rätt. Deltagarna söker eller beaktar bara omständigheter som bekräftar denna tro. Man ser inte eller också försöker man bortförklara omständigheter som pekar i andra riktningar.

Denna företeelse kan observeras även inom andra verksamhetsområden, exempelvis journalistiken.

Jag märkte ganska snart att denna nästan religiösa trosvisshet också präglade Quick-utredningarna. Trosföreställningarna underblåstes av psykologer och psykiatriker och huvudpersonen, den karismatische Thomas Quick, gav dem fortlöpande nytt material att bearbeta.

Diskussionerna i utredningsgruppen präglades av öppenhet. Mina och andras ifrågasättanden bemöttes många gånger seriöst, men de dominerande motargumenten kom att gälla Quicks komplicerade psyke och tveksamheter förklarades med detta. Alla invändningar upplöstes till sist i intet och ibland förvandlades de till en bekräftelse av Quicks skuld.

DISKUSSIONERNA FICK EN INRIKTNING som kanske är vanlig i religiösa sammanhang: logiska invändningar förvandlas till bekräftelser av det oförklarliga.

Det finns en viktig aspekt som antagligen påverkat utredningen. Efter att Thomas Quick första gången dömts för mord kan det ha uppstått en omedveten strävan att bekräfta denna första dom. Inriktningen att argumentera för att Quick är oskyldig snubblar på intresset att undvika att den första domen ifrågasätts. Den kritiska tanken får allt mindre utrymme. Drastiskt kan det uttryckas att de inblandade i rättsprocessen blivit "fångens fångar".

Jag har tidigare påpekat att utredningen inriktats på att påvisa Quicks skuld och inte sett till omständigheter som inte talar för detta. Men det är inte huvudförklaringen till att det gått som det gått. En domstolsprocess rymmer ett motsatsförhållande mellan två parter, där den ena parten,

försvarsadvokaten, har en avgörande ifrågasättande roll. I rättegången i Falun, där mordet på den israeliska medborgaren behandlades, saknades en försvarsadvokat, eller närmare bestämt försvarsadvokat Claes Borgström fungerade inte som försvarsadvokat. En kollega som åhörde rättegången uttryckte det som att det i domstolen fanns två åklagare men ingen försvarare.

Polisutredningen av detta mord visade att Thomas Quick var oskyldig. Vid tretton förhör hade Quick kommit med olika uppgifter och den kriminaltekniska undersökningen gav samma bild. Hur blev dessa omständigheter belysta i domstolen? Hade de belysts borde inte domstolen ha kunnat fälla Thomas Quick för mordet.

Vilket ansvar har advokaten och andra inblandade. Thomas Quick vårdas på mentalsjukhus och förstår kanske inte sin belägenhet. Bör inte advokaten och andra sträva efter att föra fram alla omständigheter i målet.

Min uppfattning är att dessa deformerade domstolsprocesser lett fram till den obehagliga möjligheten att Quick kan ha dömts oskyldig.

VARFÖR SKRIVER JAG i dag detta? I ärlighetens namn måste jag inse att ett av skälen är en viss bitterhet över att man inte lyssnade på mig i utredningen beträffande mordet i Dalarna.

Starkast är dock känslan att vårt rättssystem och de lagar som reglerar detta inte är mycket värda om inte medborgaren reagerar mot missförhållanden.

Thomas Quick säger själv att han har mördat alla dessa människor. Till honom vill jag bara säga: Täpp till munnen på oss som tvivlar och delgivit omvärlden detta tvivel. Låt mig gärna stå där med skammen över att ha haft fel i min misstro. Du behöver bara visa någon enda typ av påtaglig bevisning, för att det ska kunna bli så. En kroppsdel du säger dig ha sparat, ett föremål du stulit från något offer. I väntan på detta uppmanar jag riksåklagaren att ta upp fallen på nytt.

Jan Olsson